

Дяковський Д. А.

СУТНІСТЬ І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ

У статті здійснено аналіз сутності золотовалютних резервів та їхнього призначення в сучасних умовах в Україні і світі. Метою статті є виділення основних тенденцій формування й використання офіційних резервів і розроблення пропозицій щодо оптимізації їхньої структури та механізму управління ними. Виокремлено деякі загальносвітові та вітчизняні тенденції формування і використання, проаналізовано статистичні дані по Україні щодо золотовалютних резервів. Акцентовано увагу на тенденціях у сфері золотовалютних резервів України у 2014–2020 рр. Зроблено висновок, що значні втрати резервів на початку цього періоду пояснюються нападом Росії на Україну, через що було втрачено частину виробничого потенціалу країни і НБУ був змушений в умовах фіксованого валютного курсу використовувати значний обсяг резервів на інтервенції з метою підтримання курсу гривні. З 2015 р. завдяки переходу до плаваючого курсу, таргетуванню інфляції та валютній лібералізації сформувалась тенденція до зростання міжнародних резервів і їхній рівень вдалося відновити. Проте цей рівень, хоч і відповідає деяким традиційним критеріям достатності, все ж не дає змоги забезпечити фінансову систему України від впливу зовнішніх шоків. До того ж, незважаючи на необхідність нарощування резервів для забезпечення монетарної і фінансової стабільності, Україна не має достатніх можливостей для цього через несприятливу економічну кон'юнктуру і низку політичних чинників. У подальшому результати дослідження буде використано для формулювання пропозицій щодо удосконалення механізму формування і використання міжнародних резервів України.

Ключові слова: золотовалютні резерви, міжнародні резерви, Національний банк України, валютні відносини, золотий запас, резервна валюта.

JEL classification: E58

Вступ та постановка проблеми. Золотовалютні резерви є одним з елементів фінансової системи держави і призначені для забезпечення фінансової стабільності в широкому розумінні. Їх можна розглядати в контексті національної безпеки, економічної безпеки і, зокрема, фінансової безпеки в контексті сприяння сталому економічному розвитку, забезпечення національному банку країни інструментарію та ресурсів для реалізації монетарної політики і регулювання фінансово-банківської сфери, забезпечення фінансової стабільності тощо. У зв'язку з викладеним дослідження сучасних тенденцій у формуванні золотовалютних резервів у світі та в Україні видається вкрай важливим.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З-поміж багатьох досліджень сутності золотовалютних резервів, їхньої структури та динаміки, оптимального обсягу та ефективності управління як зарубіжних, так і вітчизняних учених виокремимо праці О. Береславської, О. Боришкевич, В. Васильєва, О. Дзюблюка, А. Гальчинського, В. Задорожного, В. Козюка,

Н. Костіної, О. Лупіна, М. Савлука, Ф. Журавки, В. Шелудько, В. Ющенко.

Невирішені частини проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень сутності, формування, достатності резервів, поки не вдається сформулювати надійний механізм їх використання для запобігання поширенню на українську економіку і монетарну сферу негативного впливу зовнішніх і внутрішніх чинників.

Мета та завдання статті – обґрунтування теоретичних і методичних засад формування та управління золотовалютними резервами України, дослідження питання формування оптимального рівня золотовалютних резервів, аналіз світових тенденцій накопичення та використання міжнародних резервів, функцій ЗВР та джерел поповнення, визначення шляхів реформування, оптимізації управління золотовалютними резервами України.

Основні результати дослідження. Спершу варто звернути увагу на те, яким чином трактується сутність золотовалютних резервів із врахуванням сучасних тенденцій розвитку валютних

відносин. Завдяки високій ліквідності і можливості використання як засобу міжнародних розрахунків, платежів та інтервенцій, золотовалютні резерви можна розглядати як інструмент забезпечення внутрішньої і зовнішньої стабільності національної грошової одиниці та один із найважливіших інструментів грошово-кредитного регулювання, а також як специфічний страховий фонд. Зазвичай управління ними проводить центральний банк країни, який акумулює, розміщує, визначає оптимальну структуру та розміри резервів. В економічній енциклопедії термін «резерв золотовалютний» визначено як запаси іноземної валюти і золота, які мають у своєму розпорядженні фінансовий орган або центральний банк держави, а також міжнародні фінансово-кредитні організації, для здійснення міжнародних розрахунків і платежів [1, с. 183]. Визначати офіційні золотовалютні резерви можна за матеріальним змістом – як частину національного багатства країни, яка перебуває в розпорядженні органів грошово-кредитного регулювання і становить валютні активи держави, які включають золото та міжнародні платіжні засоби; і за призначенням – для міжнародних розрахунків і погашення зовнішніх боргів. Варто також виділити низку важливих рис, притаманних золотовалютним резервам, а саме: офіційний характер, підвищені вимоги до надійності і ліквідності, постійне перебування в розпорядженні регулюючого органу, можливість включення активів лише певних категорій, значний регулятивний потенціал. Згідно із Законом України «Про Національний банк України», це резерви України, відображені у балансі НБУ, що включають активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні та призначені для міжнародних розрахунків. Отже, за економічною суттю офіційні золотовалютні резерви є частиною національного багатства і становлять фінансові фонди з певною структурою, яка визначена їхнім цільовим призначенням, а саме: регулювання волатильності обмінного курсу гривні, платіжного балансу, захист вітчизняної економіки від екзогенних шоків, забезпечення міжнародних розрахунків країни, обслуговування та погашення державного зовнішнього боргу тощо.

Тенденції у сфері золотовалютних резервів є віддзеркаленням глобальних економічних процесів й опосередковано вказують на певні фінансові та економічні проблеми в окремих країнах. Деякі провідні країни майже не здійснюють державного регулювання валютного курсу шляхом валютних інтервенцій, оскільки запровадили режим плаваючого курсоутворення. Проте

більшість країн не можуть поки що відмовитись від валютних інтервенцій. ЗВР можуть бути використані також як страховий запас ліквідності для захисту вітчизняної економіки або пом'якшення негативного впливу зовнішніх шоків; для запобігання макроекономічним ризикам національної економіки; виконання страхової функції державних фінансів і національної економіки; регулювання волатильності обмінного курсу, для міжнародних розрахунків, погашення зовнішніх боргів; фінансування негативного сальдо платіжного балансу. Спектр використання ЗВР дуже широкий, що посилює їхній вплив на розвиток валютних відносин у країні.

Значення міжнародних резервів підвищується у зв'язку зі зростанням нестабільності світової валютно-фінансової системи, виникненням глобальних валютних і фінансових криз. У відповідь на це центральні банки формують усе більші золотовалютні резерви. В умовах фіксованого курсу національної валюти і його штучного заниження резерви деяких країн накопичуються надмірно. У динаміці ЗВР існує позитивний тренд, відбувається значне зростання глобальних ЗВР в усіх резервних валютах. Імовірно, ЗВР зростатимуть більшими темпами в країнах із ринком, що формується, і нерозвинутих країнах у порівнянні з країнами з розвинутою економікою. Темпи їхнього приросту вищі, ніж темпи приросту світового ВВП. Надмірне зростання золотовалютного запасу ринково розвинуті держави вважають недоцільним, формують їх на мінімальному рівні, оскільки їхні валюти є резервними. Адаже у разі застосування плаваючого валютного курсу потреби у формуванні значних золотовалютних резервів немає: забезпечується автоматичне вирівнювання платіжного балансу за умови вільного руху капіталу між країнами.

Формування та управління золотовалютними резервами є складовою валютної політики Національного банку і впливає на можливості ефективного використання ним інструментів валютного регулювання. Створення достатніх, але не надмірних резервів, а отже забезпечення національного банку належними інструментами і ресурсами для проведення ефективної грошово-кредитної та валютної політики може сприяти сталому розвитку економіки країни. А відстеження тенденцій у змінах ЗВР країн світу і своєчасне коригування економічної і фінансової політики створюють передумови для посилення конкурентоспроможності економіки України. На основі цього можна виділити такі завдання накопичення резервів: створення

в країні достатнього запасу міжнародних платіжних засобів, щоб держава, її органи і недержавні суб'єкти мали можливість вчасно розрахуватися за своїми зовнішніми зобов'язаннями. Таким чином забезпечується обслуговування зв'язків національної економіки зі світовою – реалізується трансакційне призначення резервів. У цьому контексті резерви є запасом ліквідних коштів, призначених для підтримання платоспроможності держави на міжнародних ринках. Резерви також мають інтервенційне призначення, яке полягає в підтриманні зовнішньої і внутрішньої вартості національних грошей. Згідно з чинним законодавством України, НБУ утворює Офіційний валютний резерв для «втручання в операції на валютному ринку з метою впливу у визначеному напрямі на курс гривні шляхом купівлі-продажу іноземної валюти», реалізуючи мету захисту національної валюти. Згідно з методологією НБУ, «міжнародні резерви складаються з резервів у конвертованих іноземних валютах, резервної позиції в МВФ, спеціальних прав запозичення (СПЗ), монетарного золота, готівки в іноземній валюті або коштів на рахунках за кордоном, цінних паперів, випущених нерезидентами», інших резервних активів у розпорядженні НБУ за умови їхньої надійності і ліквідності.

Сучасний етап розвитку системи ЗВР в Україні (2014 рік – дотепер) можна виділити на підставі значних змін, які відбулись в українській економіці. Вони пов'язані з низкою причин. Ключовою з них є те, що напад Росії на Україну, анексія та окупація частини української території спричинили втрату значної частини виробничого потенціалу, інші величезні майнові втрати держави, юридичних та фізичних осіб. Це вкрай негативно вплинуло на економіку, валютні відносини і, зокрема, на стабільність національної грошової одиниці України, і НБУ був змушений в умовах фіксованого валютного

курсу використовувати значний обсяг резервів на інтервенції з метою підтримання курсу гривні. Також, зважаючи на дефіцит платіжного балансу, резерви використовувались для його балансування. Адаже порушення економічних процесів спричинило відплив валюти з України, скоротило надходження валютної виручки та іноземних інвестицій у країну, що суттєво ускладнило формування або відновлення резервів. Через це офіційні резерви в Україні скоротились за рік більш ніж на 63 % (табл. 1).

Наступною важливою рисою цього етапу є перехід до плаваючого валютного курсу, таргетування інфляції і поступова валютна лібералізація. Перехід до плаваючого курсу дозволив НБУ витратити менше коштів з резервів на інтервенції з підтримання курсу гривні. Це разом з іншими системними заходами НБУ створило передумови для доволі швидкого відновлення резервів у процесі подолання кризових явищ, спричинених нападом Росії. І протягом 2015–2020 рр. в обсязі резервів спостерігається позитивна динаміка. У 2017–2019 рр. досягнуто деяке економічне зростання, що сприяє збільшенню резервів. Як видно з табл. 2, протягом 2019 р. резерви були приблизно на однаковому рівні. Але з грудня НБУ став їх нарощувати, і за підсумками 2019 р. вони зросли на 22 %. Ця тенденція тривала до березня 2020 р. – резерви зросли до 26622,8 млн дол. США. Проте в березні через необхідність доволі великих виплат з обслуговування держборгу, інтервенцій для підтримання курсу національної валюти з метою недопущення поширення впливу низки негативних світових та внутрішніх факторів відбулося скорочення міжнародних резервів України. Загалом протягом 2019 р. дії НБУ відповідали його основній функції та базувались на Стратегії валютних інтервенцій. Він викупував надлишки валюти з метою поповнення міжнародних резервів, не перешкоджаючи

Таблиця 1. Золотовалютні резерви України за період з 01.01.2011 по 01.01.2020

Дата	Валові резерви, млн дол. США	Абсолютна зміна, млн дол. США	Відносна зміна, %
01.01.2020	25 302,16	4481,73	21,53
01.01.2019	20 820,43	2011,98	10,70
01.01.2018	18 808,45	3269,12	21,04
01.01.2017	15 539,33	2239,34	16,84
01.01.2016	13 299,99	5766,66	76,55
01.01.2015	7 533,33	-12882,38	-63,10
01.01.2014	20 415,71	-4130,48	-16,83
01.01.2013	24 546,19	-7248,42	-22,80
01.01.2012	31 794,61	-2781,39	-8,04
01.01.2011	34 576,00	8071,00	30,45

Джерело: склав автор за даними НБУ

ринковій тенденції до зміцнення курсу гривні. Чиста купівля валюти НБУ за рік виявилась найвищою за останні 14 років і становила 7,9 млрд дол. США. Найбільше вдалося збільшити резерви в грудні завдяки незначним витратам на погашення і обслуговування зовнішнього боргу і зростанню на 15,4 % (3370 млн дол. США) продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку. Сприятлива ситуація на валютному ринку зумовлювалася певним економічним зростанням і припливом іноземного капіталу в країну, незважаючи на значні виплати за зовнішнім державним боргом. Упродовж року пропозиція валюти на міжбанківському ринку переважала попит, що забезпечували українські експортери та іноземні інвестори. Крім того, зовнішнє фінансування активно залучали державні і приватні компанії. Водночас попит на валюту виявився помірним, зокрема завдяки зниженню цін на енергоносії на міжнародних ринках і невеликим обсягам репатріації дивідендів бізнесу.

Важливою світовою тенденцією останніх десятиліть у розвинених країнах у сфері валютних відносин, яка має безпосередній вплив на процеси формування і використання офіційних резервів багатьох країн, є лібералізація фінансових ринків. У рамках угоди з МВФ Україна здійснює поступову лібералізацію валютних відносин, що закріплено в Законі «Про валюту та валютні операції» від 21.06.2019. Але це може загрожувати валютній безпеці як забезпеченості країни валютними коштами, а саме міжнародними резервами [7, с. 651]. Тому питання достатності резервів набуває підвищеної актуальності. Важливим аспектом управління є визначення

їхнього оптимального рівня, який потрібно сприймати не як фіксовану величину, а як середньо- або довгостроковий орієнтир, навколо якого фактичний рівень може коливатися в певних межах. Питання оптимального їхнього рівня є дискусійним, оскільки занижений обсяг резервів погіршує платоспроможність країни на світовому ринку, обмежує регулятивні можливості в монетарній сфері, а завищений означає замороження частини національного багатства країни. Через широке коло чинників, що впливають на формування ЗВР та на їхній розмір, складно розробити уніфікований підхід до їх оптимізації, придатний для всіх країн за будь-яких умов. Але у світі використовують декілька критеріїв розрахунку достатності розміру ЗВР. Відповідно до критерію покриття імпорту (1970-ті рр.), ЗВР має бути достатньо для покриття майбутнього імпорту протягом певного часу. Резерви вважаються оптимальними, якщо покривають три місяці очікуваного імпорту товарів і послуг. Це мінімально прийнятна величина, що відповідає методології МВФ, хоча можна використати й вищі показники (4–6 місяців). Доволі поширеним є критерій П. Гвідотті та А. Грінспена (1999–2000 рр.). До його розроблення привели валютні кризи, спричинені надмірним нагромадженням державних зовнішніх боргів. Офіційні резерви вважаються оптимальними, якщо покривають платежі за короткостроковим зовнішнім боргом (принаймні протягом одного року). Крім того, рекомендований середній строк зовнішнього боргу – не менше трьох років. Цей критерій вважається важливим індикатором достатності резервів для країн, що не мають широкого доступу до міжнародних ринків капіталу.

Таблиця 2. Золотовалютні резерви України за період з 01.04.2019 по 01.04.2020 помісячно

Дата	Валові резерви, млн дол. США	% зміни	Покриття імпорту, міс.	Чисті резерви, млн дол. США	Купівля валюти, млн дол. США	Продаж валюти, млн дол. США	Переоцінка, млн дол. США
01.04.2020	24 923,7	-7,8	3,7	16086	264,0	-2453,6	16,6
01.03.2020	26 622,8	1,3	4,0	17726	734,0	-45,0	207,2
01.02.2020	26 292,8	3,9	3,9	16816	348,0	-250,0	170,6
01.01.2020	25 302	15,37	3,9	15785	2883,3	-50,0	143,6
01.12.2019	21 931,7	2,5	3,4	12482	897,8	-0	-29,6
01.11.2019	21 402,9	-0,2	3,4	11909	699,8	-231,0	115,0
01.10.2019	21 437,7	-2,6	3,4	12055	930,3	0	80,8
01.09.2019	22 015,0	0,8	3,5	12036	316,2	-16,8	132,9
01.08.2019	21 840,13	5,8	3,4	11810	1 271,1	0	56,6
01.07.2019	20 638,9	6,4	3,4	10501	322,3	0	254,6
01.06.2019	19 401,6	-5,5	3,2	9198	203,6	-43,0	80,7
01.05.2019	20 524,6	-0,5	3,4	9904	321,5	-21,6	54,0
01.04.2019	20 632,7	2,1	3,4	9990	271,7	-109,5	8,6

Джерело: склав автор за даними НБУ

За критерієм Я. Редді (1997 р., Індія), міжнародні резерви є оптимальними, якщо покривають мінімально допустимий імпорт (3 місяці) та річні платежі за зовнішнім боргом. За критерієм О. де Б'юфорта Війнхольда та Е. Кептейна (2001 р.), резерви є оптимальними, якщо покривають короткостроковий зовнішній борг і частину грошової бази, визначену режимом валютного курсу. Для підтримання фіксованого або змішаного режиму курсоутворення резерви мають становити 30 % агрегату М2. Адже резерви повинні бути достатніми для запобігання різкій волатильності національної валюти [5, с. 41]. Крім цього, згідно з підходом МВФ, відношення офіційних резервів до ВВП має бути в межах 10 %, оскільки завищені резерви можуть розглядатись як свідчення внутрішньої слабкості економіки та її перекоосу – країна виробляє значно більше, ніж споживає [2, с. 65].

Крім формування оптимального обсягу, який є основним кількісним показником оцінки резервів, належну увагу слід приділити визначенню їхньої структури, яка є сукупністю валютних активів, підібраних у певному співвідношенні. Вона залежить від стану економіки країни, її ваги у світовій економіці, стійкості національної валюти, впливу валютно-курсової політики на зовнішньоекономічну діяльність. Оптимальна структура означає вибір компонентів і досягнення оптимального співвідношення між ними за дотримання таких параметрів: збереження

(накопичення і раціональне використання валютних резервів), ліквідність (наявність у центрального банку можливості негайно використати резерви для регулювання валютних відносин), прибутковість (ефективність розміщення коштів у різних видах активів). Причому можливе формування окремих частин, які забезпечують ліквідність чи прибутковість. Управління може бути підпорядковане різним цілям – операційним чи інвестиційним, і полягати у здійсненні операцій, у результаті чого формується необхідний обсяг і структура резервів [4, с. 164].

Валютна структура сучасних міжнародних резервів характеризується поступовим скороченням частки долара США та збільшенням часток інших резервних валют [4, с. 164]. Однак немає міжнародної універсальної валюти, яка б виконувала роль загального грошового еквівалента та нівелювала проблеми національних або регіональних валют, які традиційно виконують резервну функцію. Характеристику валютної структури резервів України наведено в табл. 3. Але вона була б неповною без уточнення, що лише близько 12 % цієї суми є безпосередньо готівкою, коштами на коррахунках і депозитами. А основна частина – 82 % (20 645 млн дол.) – це цінні папери. Це характеристика резервів у розрізі інструментів. І вона варта детальнішого розгляду, а саме виділення частин у розрізі рейтингів інструментів, що до неї входять (див. табл. 4).

Таблиця 3. Валютна структура міжнародних резервів України

Дата	Валові резерви, млн дол. США, 100 %	Usd, %	Eur, %	Gbp, %	Јру, %	Сny, %	Gold, %	інші
01.04.2020	24 923,7	76,4	11,1	2,1	2,1	2,9	5,3	0,1
01.03.2020	27 042	77,7	10,2	2,1	2	2,8	5	0,1
01.02.2020	26 292,8	73,8	13,8	2,2	2,2	3	4,8	0,1
01.01.2020	25 302	76,7	10,6	2,3	2,3	3,1	4,8	0,1
01.12.2019	21 931,7	74,4	11,2	2,6	2,6	3,6	5,3	0,2
01.11.2019	21 402,9	70,5	14,6	2,7	2,8	3,7	5,5	0,2
01.10.2019	21 437,7	71,2	14	2,7	2,7	3,6	5,5	0,2
01.09.2019	22 015,0	69,7	15,6	2,7	2,8	3,6	5,5	0,2
01.08.2019	21 840,1	69,2	16,3	2,7	2,8	3,7	5,2	0,2
01.07.2019	20 638,9	67,1	17,5	2,9	3	4	5,4	0,2
01.06.2019	19 401,6	72,4	11,8	3,1	3,2	4,2	5,2	0,2
01.05.2019	20 524,6	74	11	2,8	3,1	3,9	4,9	0,2
01.04.2019	20 632,7	72,3	12	3	3,6	4	5	0,2

Джерело: склав автор за даними НБУ

Таблиця 4. Структура офіційних резервів України в розрізі інструментів і рейтингів, млн дол. США

Дата	Валові резерви	Цінні папери	В т. ч. за рейтингом			Готівка, коррахунки, депозити	Монетарне золото
			AAA	AA	A		
01.04.2020	24924	20645	13686	1782	5178	2965	1313

Джерело: склав автор за даними НБУ

На формування офіційних резервів впливають такі чинники:

1. Стан платіжного балансу. Позитивне сальдо створює можливість нагромадження, а негативне – необхідність витрачання резервів (для регулювання сальдо). Скорочення резервів унаслідок дефіциту платіжного балансу може згодом спричинити ситуацію, коли країна не зможе обслуговувати зовнішній борг та задовольняти власні важливі потреби за рахунок імпорту. Сприяє накопиченню резервів профіцит поточного рахунка.

2. Приплив чи відплив капіталу. Спричиняє зміни кон'юнктури внутрішнього валютного ринку і, отже, дії центрального банку з нагромадження чи витрачання резервів.

3. Рівень розвитку економіки країни і масштаби зовнішньоекономічної діяльності. Що вищий експортний потенціал країни і участь у міжнародному поділі праці, то більшими можуть бути резерви з огляду на приплив валютної виручки.

4. Розмір зовнішнього боргу. Він визначає обсяг резервів, необхідний для підтримання міжнародної валютної ліквідності для його обслуговування і погашення.

5. Темпи інфляції, адже в разі здешевлення національної валюти підвищуються ціни на імпортовані товари, а це спричиняє підвищений попит на іноземну валюту на внутрішньому ринку і більше витрачання резервів для уникнення кризи.

6. Режим курсу національної валюти. У країнах, де діє фіксований курс, центральний банк потребує більших валютних резервів для згладжування курсових коливань, а плаваючий режим

у зв'язку з меншим ступенем втручання центрального банку в діяльність валютного ринку потребує менших обсягів резервів.

Висновки та пропозиції щодо подальших досліджень. У тлумаченні сутності золотовалютних резервів відбулися певні зміни, і в практичному застосуванні цього інструменту віддають перевагу забезпеченню можливості протидії фінансовим і валютним кризам. Основним чинником, що забезпечує зростання резервів, стає сучасне тлумачення їх як страхового фонду, який має на меті захист національної валютної системи від спекулятивних переміщень капіталів або глобальних фінансово-валютних криз. Це спричиняє додатковий попит на золотовалютні резерви з боку центральних банків. І регулювання валютного курсу стає проміжним завданням. На сьогодні Україна має доволі незначний обсяг резервів. Хоч він і відповідає деяким традиційним критеріям достатності, проте не дозволить нашій країні забезпечити свою валютно-фінансову сферу та економіку загалом від негативного впливу глобальних, регіональних або навіть внутрішньодержавних шоків. Набуття чинності Законом України «Про валюту та валютні операції» є сприятливою подією для припливу іноземної валюти в Україну і зростання золотовалютних резервів. Також цьому може сприяти удосконалення управління державним боргом, стимулювання експорту, припливу прямих іноземних інвестицій та кредитування міжнародними фінансовими інститутами виробничих галузей, інноваційний розвиток економіки, уповільнення інфляції.

Список літератури

1. Мочерний С. В. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т. 3 / С. В. Мочерний. – Київ : Академія, 2000. – 952 с.
2. Береславська О. І. Золотовалютні резерви України: джерела поповнення та ефективність управління [Електронний ресурс] / О. І. Береславська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 27. – С. 62–68. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2014_27_13. – Назва з екрана.
3. У 2019 році міжнародні резерви України зросли до семирічного максимуму [Електронний ресурс] / НБУ. – 2020. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-2019-rotsi-mijnarodni-rezervi-ukrayini-zrosli-do-semirichnogo-maksimumu>. – Назва з екрана.
4. Демченко М. Міжнародні резерви в контексті змін валютної складової / М. Демченко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013. – № 4(20). – С. 164–170.
5. Жмурко Н. В. Критерії визначення необхідного обсягу золотовалютних резервів держави / Н. В. Жмурко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2012. – Вип. 8(1). – С. 39–44. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2012_8\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2012_8(1)_9). – Назва з екрана.
6. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>. – Назва з екрана.
7. Кузнецов А. Вплив валютної лібералізації на формування золотовалютних резервів України / А. Кузнецов, Ю. Деркач // Економіка і суспільство. – Мукачівський державний університет, 2019. – Вип. 20. – С. 650–656. DOI: 10.32782/2524-0072/2019-20-84

References

1. Mocherny, S. V. (2000). *Economic encyclopedia* (Vol. 3). Kyiv: Academia.
2. Bereslavskaya, O. I. (2014). Foreign exchange reserves of Ukraine: sources of replenishment and management efficiency. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University. Economics*, 27, 63–68. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2014_27_13
3. Ukraine's International Reserves Increase to a Seven-Year High in 2019. (2020). <https://bank.gov.ua/news/all/u-2019-rotsi-mijnarodni-rezervi-ukrayini-zrosli-do-semirichnogo-maksimumu>
4. Demchenko, M. (2013). The international reserves in the context of currency component changes. *Scientific Journal of ChSIEM*, 4(20), 164–170.

5. Zhmurko, N. V. (2012). Criteria for determining the required amount of gold and foreign exchange reserves of the state. *Actual Problems of Economic Development of the Region*, 8(1), 39–44. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2012_8\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2012_8(1)_9)
6. National Bank of Ukraine. (n.d.). <https://www.bank.gov.ua>
7. Kuznetsov, A. & Derkach, Y. (2019). Impact of currency liberalization on formation the foreign exchange reserves of Ukraine. *Economy and Society*, 20, 650–656. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-84>

D. Diakovskiy

THE ESSENCE AND CURRENT TENDENCIES OF FORMATION AND USE OF FOREIGN EXCHANGE RESERVES IN UKRAINE

This article discusses the essence of gold and foreign exchange reserves and their purpose and use in the current conditions in Ukraine and in the world. The purpose of this article is to highlight the main trends in the formation and use of official reserves and to develop proposals to optimize their structure and the mechanism for managing them. The paper analyzes the world and national tendencies of formation and use and the statistics on Ukraine on gold and foreign exchange reserves. The focus is on the study of trends in the field of foreign exchange reserves of Ukraine in 2014–2020. The results of the research show that significant losses of foreign exchange reserves at the beginning of this period can be explained by Russia's attack on Ukraine, which resulted in the loss of part of the country's production potential, and the NBU was allowed to use a considerable amount of reserves for interventions in order to maintain the hryvnia against a fixed exchange rate. It is also noted that since 2015, due to the transition to a floating exchange rate, inflation targeting and currency liberalization, there has been a tendency to increase the foreign exchange reserves of Ukraine, and their level has recovered. The conclusion can be made that their level, while meeting some of the traditional criteria of sufficiency, still does not allow one to avoid the impact of external shocks on Ukraine's financial system. It is noted that despite the need to increase them to ensure the monetary and financial stability, Ukraine does not have a sufficient capacity to do so, given the adverse economic environment and a number of political factors. In the future, the results of this study will be used to formulate proposals for improving the mechanism of formation and use of Ukraine's international reserves.

Keywords: foreign exchange reserves, international reserves, National Bank of Ukraine, foreign exchange relations, gold stock, reserve currency.

Матеріал надійшов 29.04.2020

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)